

Biedrība *Pro Futuro*,
Elvīras iela 13b-36, Rīga, LV-1083
Reģ. Nr. 40008060582
Tālrunis 29494994

Ministru prezidentam
Mārim Kučinskim
Brīvības bulvārī 36,
Rīgā, LV – 1520

Izglītības un zinātnes ministram
Kārlim Šadurskim
Vaļņu iela 2,
Rīga, LV-1050

2016. gada 25. aprīlī, Rīgā

Godātais Kučinska kungs,
Godātais Šadurska kungs,

Vēlamies vērst Jūsu uzmanību uz būtiskām problēmām speciālajā izglītībā, kas, lai gan formāli ir viena no “Izglītības attīstības pamatnostādņu 2014.-2020. gadam” pamatmērķiem, patiesībā ir ārkārtīgi atpalikusi, salīdzinot ar tiesiskumu, kompetenci un materiālo nodrošinājumu citās ES valstīs. Pašreizējā speciālā izglītība ignorē un diskriminē tūkstošiem Latvijas bērnu un jauniešu, tādējādi gan degradējot viņu dzīves, gan radot lielu ekonomisku zaudējumu valsts tautsaimniecībai.

Biedrība *Pro Futuro* jau desmit gadus veic cilvēku ar disleksiju interešu aizstāvību, aktīvi piedaloties izglītības jomu regulējošu tiesību aktu komentēšanā un sabiedrības un skolotāju izglītošanā par disleksiju un citiem specifiskiem mācīšanās traucējumiem, lai panāktu šīs skolēnu grupas, kas starptautiski ir lielākā speciālo vajadzību grupa (apm. 10% visu skolēnu), vienādu pieeju izglītībai.

Kopš 2011. g. cilvēku ar disleksiju interešu aizstāvību līdzās biedrībai *Pro Futuro* veic arī Latvijas Disleksijas biedrība.

1. Lai arī mūsu biedrība piedalījās visos “Izglītības attīstības pamatnostādņu 2014 – 2020” un to “Rīcības plāna 2015.-2017. gadam” komentēšanas posmos, IZM ir pilnībā ignorējusi organizācijas argumentus iekļaut IAP pasākumus, kas ir būtiski skolēniem ar speciālām izglītības vajadzībām - veikt tiesiskā regulējuma maiņu, pārejot no speciālo vajadzību finansēšanas, kas balstās uz speciālo programmu licencēšanu, uz tieša valsts finansējuma piesaisti skolēnam ar speciālām vajadzībām. Tikai šāds finansējuma veids var nodrošināt katra skolēna ar speciālām vajadzībām mācību procesa individualizāciju un personāla IKT nodrošinājumu, kas pašreizējā finansēšanas modelī, kad speciālās izglītības budžetu veido tikai skolotāju algas un internātskolu uzturēšana, vispār nav iespējams.

2013. g. 16. dec. MK sēdē Latvijas Disleksijas biedrības un biedrības “Vecāki par izglītību” pārstāves pausto viedokli, ka IAP uzdevums ir mainīt speciālās izglītības finansēšanas modeli un noteikt individuāla lietojuma IKT nodrošinājumu, ietverot arī digitālus eksāmenu darbus, atbalstīja arī toreizējais premjerministrs Valdis Dombrovskis, uzdodot IZM veikt tālāku viedokļu saskaņošanu. MK 2013. g. 13. dec. MK sēdes protokolā abu minēto NVO viedoklis un V. Dombrovska lēmums vispār netika iekļauts, kas mums liek domāt par ļoti augsta līmeņa pretdarbību Latvijas speciālās izglītības pārveidošanai par patiesi vienlīdzīgu un iekļaujošu speciālo izglītības daļu.

2014. g. par šo pārkāpumu 2013. g. 16. dec. MK sēdes protokolā vērsāmies pie toreizējās premjeres L. Straujumas. 2014. g. 11. dec. L. Straujuma izdeva rezolūciju Nr.20/L-2965-jur, kurā lūgts IZM izvērtēt „Latvijas Disleksijas biedrība” 2014. g. 11. dec. iesniegumā minētās prasības un ņemt vērā, sastādot pamatnostādņu īstenošanas plānu. IZM visas šīs prasības pilnībā ignorēja, nevienu no abu vecāku NVO jau 2013. g. 16. dec. MK sēdē izteiktajiem priekšlikumiem neiekļaujot IAP Rīcības plānā.

Pašreizējais speciālās izglītības budžets (apm. 70 milj. eiro gadā) tiek izmantots necaurspīdīgi un nevienlīdzīgi: pašvaldības to izmanto kā izlīdzināšanas fondu, jo, kā norādīts gan IZM dokumentos, gan pētījumā “Funding and Governance of Education for Children with Special Needs in Latvia”,¹ tad pašvaldības no valsts saņemtās dotācijas speciālajai izglītībai tikai 40-70% apjomā izmanto speciālās izglītības nodrošināšanai, pārējos līdzekļus izmantojot citām izglītības vajadzībām. Lūdzam veikt tiesiskā regulējuma izmaiņas, lai pārtrauktu šādu praksi.

2. Lūdzam veikt izmaiņas MK noteikumos Nr. 591 „Kārtība un kritēriji, kādā izglītojamie tiek uzņemti vispārējās izglītības iestādēs un speciālajās pirmsskolas izglītības grupās un atskaitīti no tām, un obligātās prasības pārceļšanai un nākamo klasi”, jo tie ir klaji diskriminējoši, uzliekot papildu barjeras speciālās izglītības nodrošinājuma vidusskolēniem ar specifiskiem mācīšanās un valodas traucējumiem. Noteikumi paredz, ka visiem vidusskolēniem ar speciālām vajadzībām, izņemot redzes, dzirdes un kustību invaliditāti, būs atkārtoti jāsaņem pedagoģiski medicīniskās komisijas atzinums. Šāda pieeja uzliek visu citu speciālo vajadzību grupu pārstāvjiem gan papildus laika patēriņu, gan finanšu slogu (jo visa izvērtēšana pirms komisijas ir jāapmaksā skolēna vecākiem), gan diskriminē viņus, jo Latvijā nav valīda specifisku mācīšanās traucējumu noteikšanas veida, līdz ar to visu komisiju un speciālistu atzinumi ir manipulējami. To pierāda tas, ka pašreiz Latvijā (kopš 2008. g.) disleksija ir noteikta tikai 105 jeb 0,05% skolēnu, kas ir pilnīga pretrunā pat ar vismazāko iespējamo disleksijas izplatību populācijā, kas ir ap 2-4%² jeb 4000-8000 skolēnu.

Tāpat šī prasība pēc atkārtota atzinuma vidējās izglītības līmenī ir nesamērīga, jo jaunam atzinumam nesekos pilnīgi nekāds papildu valsts finansējums, jo tas ir iespējams tikai licencētās speciālajās programmās, bet tādas netiek licencētas vispārējā vidējā izglītībā.

¹ <http://www.iic.lv/wp-content/uploads/2014/07/Funding-and-Governance-of-Education-for-Children-with-Special-Needs-in-Latvia-Focus-on-Equity-Efficiency-and-Effectiveness%E2%80%9393petijums-IIC-2013.pdf>, skatīts 20.08.2015.

² <http://eda-info.eu/causes-of-dyslexia>, skatīts 20.08.2015.

3. Lūdzam izstrādāt un ieviest Latvijā pedagoģisku un valīdu specifisku mācīšanās traucējumu noteikšanas modeli, piesaistot tam citu valstu speciālistus, jo Latvijas speciālistiem šis uzdevums nav bijis pa spēkam. Pašreizējā uz neesošiem kritērijiem balstītā pieeja ir manipulatīva, un bieži tiek izmantota specifisku mācīšanās traucējumu ignorēšanai, ne objektīvai noteikšanai. No tā īpaši cieš spējīgi skolēni, jo komisijas nenošķir skolēna kopējās spējas no atsevišķām vājām akadēmiskām prasmēm, kas veido viņu specifiskos mācīšanās traucējumus. Tāpat pašreizējie pedagoģiski medicīnisko komisiju atzinumi nedod ne precīzu skolēnu speciālo vajadzību diagnozi vai multiplas diagnozes, ne kompetentus ieteikumus mācību procesa individualizācijai.

4. Speciālā izglītība Latvijā ir ļoti atpalikusi; dažās tās nozarēs, piem., par specifiskiem mācīšanās traucējumiem pedagogiem un skolu administratoriem, pat speciālajās skolās un klasēs, nav minimālas kompetences. Tā nav radīta, tā nav pieejama tajās institūcijās, kas it kā ir radītas, lai to sniegtu. Tāpat nav radīta infrastruktūra – pētījumos balstītas, mūsdienīgas mācību metodikas, IKT nodrošinājums un izmantošana, audio un digitālas mācību grāmatas, digitāli eksāmenu darbi, kurus starptautiski izmanto apm. 10% visu skolēnu.

Kā norāda biedrības *Pro Futuro* 2015. g. veiktais starptautiskais pētījums “Izglītības pakalpojumu mobilitāte vidusskolēniem ar disleksiju”, skolēniem ar lasīšanas traucējumiem palīdzību vidusskolā nodrošina tikai vecāki – vidēji 1,5 st. dienā palīdzot saviem bērniem ar skolas uzdevumu veikšanu, iegādājoties IKT, rediģējot un labojot viņu darbus un algojot privātskolotājus. Tas vēlreiz apliecina, ka valsts šo speciālo vajadzību grupu vidējā izglītībā pilnībā ignorē, uzliekot visu atbildību un darbu uz vecāku pleciem.³

Lūdzam uzsākt darbu pie atbilstošu Izglītības likuma, Vispārējās izglītības likuma un saistošo MK noteikumu grozījumu uzsākšanas un citu valstu speciālistu piesaistes racionālas un efektīvas speciālās izglītības sistēmas izveides Latvijā, lai pārtrauktu tūkstošiem Latvijas skolēnu ar specifiskiem mācīšanās traucējumiem diskrimināciju.

Tāpat lūdzam izvērtēt IZM un VISC ierēdņu atbildību ieņemamajam amatam, ņemot vērā viņu gadiem ilgo nespēju padarīt Latvijas speciālo izglītību par tiešām iekļaujošu, mūsdienīgu un vienlīdzīgu izglītības daļu.

Ar cieņu,

Eva Birzniece,

Biedrības *Pro Futuro* valdes priekšsēdētāja

---

³ <http://www.disleksija.lv/data/modyslexia/starpt-analize-lv-271015-2.pdf>, 41. lpp.